

Atsakymas į 1 klausimą („Ar galėtumėte aprašyti pagrindines tėvų valdžios paaugliams (14 metų ir vyresniems vaikams) apribojimo sąlygas (susijusias su paauglio gyvenamosios vietos arba laikinos gyvenamosios vietos nustatymu, išsilavinimo ar religijos pasirinkimu, registracija mokyklose ir kt., medicininiu gydymu, darbo sutarčių arba profesinio mokymo sutarčių sudarymu ir kt.)?“).

Pagal Ukrainos šeimos kodekso (toliau – Šeimos kodeksas) 6 straipsnį asmuo iki pilnametystės turi teisinį vaiko statusą.

Iki 14 metų vaikas laikomas mažamečiu vaiku.

Nuo 14 iki 18 metų vaikas laikomas nepilnamečiu.

Pagal Ukrainos civilinio kodekso (toliau – Civilinis kodeksas) 31 straipsnį asmuo, kuriam dar nesukako 14 metų (mažametis vaikas), turi teisę:

1) savarankiškai atlikti nesunkius namų ruošos darbus.

Darbas laikomas nesunkiu, jei jį atlikdamas asmuo tenkina savo buitinius poreikius, tas darbas atitinka jo fizinį, dvasinį ar socialinį išsivystymo lygį ir yra susijęs su žemos vertės objektu;

2) naudotis asmeninėmis neturtinėmis teisėmis į įstatymų saugomus intelektinės ir kūrybinės veiklos rezultatus.

Mažametis vaikas neatsako už jo padarytą žalą.

Pagal Civilinio kodekso 32 straipsnį, *asmuo nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų (nepilnametis), be šio kodekso 31 straipsnyje numatytų teisių, turi teisę:*

– savarankiškai valdyti savo darbo užmokestį, stipendijas ar kitas pajamas;

– savarankiškai naudotis teisėmis į įstatymų saugomus intelektinės ir kūrybinės veiklos rezultatus;

– būti juridinių asmenų dalyviu (steigėju), išskyrus atvejus, kai tai draudžiama pagal įstatymą arba juridinio asmens įstatus;

– savarankiškai sudaryti banko indėlio (sąskaitos) sutartį ir disponuoti jo (jos) vardu įneštu indėliu (lėšomis sąskaitoje).

Nepilnametis atlieka kitus veiksmus savo tėvų (įtėvių) ar rūpintojų sutikimu.

Kad nepilnametis galėtų sudaryti sandorį dėl transporto priemonių ar nekilnojamojo turto, būtinas raštiškas, notaro patvirtintas tėvų (įtėvių) arba rūpintojo sutikimas ir globos ir rūpybos institucijos leidimas.

Nepilnametis, gavęs globos ir rūpybos institucijos ir tėvų (įtėvių) arba rūpintojo sutikimą, gali disponuoti lėšomis, kurias į finansų įstaigoje jo vardu atidarytą sąskaitą įneša kiti asmenys, kai jie įneša visas lėšas arba jų dalį.

Kad nepilnametis galėtų atlikti sandorį, pagal įstatymą turi būti gautas tėvų (įtėvių), rūpintojo arba globos ir rūpybos institucijos sutikimas.

Jeigu tam yra pagrįstų priežasčių ir jeigu to prašo tėvai (įtėviai), rūpintojas arba globos ir rūpybos institucija, teismas gali apriboti nepilnamečio teisę savarankiškai disponuoti savo darbo užmokesčiu, stipendijomis ar kitomis pajamomis arba atimti iš jo teisę jais disponuoti.

Teismas panaikina savo sprendimą apriboti arba panaikinti šią nepilnamečio teisę, jei aplinkybės, kuriomis šis sprendimas buvo grindžiamas, nebegalioja.

Nepilnamečio civilinio veiksnio apribojimo procedūra nustatyta Ukrainos civilinio proceso kodekse.

Tačiau pagal Civilinio kodekso 35 straipsnį gali būti pripažįstamas visiškas civilinis veiksnio asmens, kuriam yra 16 metų ir kuris dirba pagal darbo sutartį, taip pat nepilnamečio, kuris vaiko gimimo įrašė yra nurodytas kaip motina arba tėvas.

Visišką civilinį veiksnumą pripažįsta globos ir rūpybos institucija, gavusi atitinkamo asmens prašymą ir rašytinį tėvų (įtėvių) arba rūpintojo sutikimą. Jei toks sutikimas negaunamas, visiškas civilinis veiksnumas gali būti pripažįstamas teismo sprendimu.

Gali būti pripažįstamas visiškas civilinis veiksnumas asmens, kuriam yra 16 metų ir kuris nori užsiimti verslu.

Toks asmuo gali būti užregistruotas kaip verslininkas, jei rašytinį sutikimą duoda tėvai (įtėviai), rūpintojas arba globos ir rūpybos institucija. Tokiu atveju asmuo įgyja visišką civilinį veiksnumą nuo to momento, kai jis yra užregistruojamas kaip verslininkas.

Asmens įgytas visiškas civilinis veiksnumas apima visas civilines teises ir pareigas.

Jei asmens darbo sutartis arba verslo veikla nutraukiama, jis išlaiko įgytą visišką civilinį veiksnumą.

Gyvenamosios vietos nustatymo klausimu pažymime, kad pagal Civilinio kodekso 313 straipsnį 14 metų sulaukęs asmuo turi teisę laisvai ir savarankiškai judėti Ukrainos teritorijoje bei pasirinkti savo gyvenamąją vietą.

Asmuo, kuriam dar nėra 14 metų, judėti Ukrainos teritorijoje turi teisę tik su tėvų (įtėvių) ar globėjų sutikimu, jiems lydint arba lydint jų įgaliotiems asmenims.

Asmuo, kuris yra Ukrainos pilietis, turi teisę netrukdomas grįžti į Ukrainą.

Asmuo, sulaukęs 16 metų, turi teisę laisvai ir savarankiškai keliauti už Ukrainos ribų.

Asmuo, kuriam dar nėra 16 metų, iš Ukrainos išvykti turi teisę tik su tėvų (įtėvių) ar globėjų sutikimu, jiems lydint arba lydint jų įgaliotiems asmenims, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus.

Pagal Civilinio kodekso 29 straipsnio antrą dalį 14 metų sulaukęs asmuo gali laisvai pasirinkti savo gyvenamąją vietą, tačiau taikomi įstatymų nustatyti apribojimai.

Į Šeimos kodekso 160 straipsnio trečią dalį įeina panašios nuostatos, pagal kurias, tėvams gyvenant atskirai, 14 metų sulaukęs vaikas pats nustato savo gyvenamąją vietą.

Vaikų teisės

Pagal Ukrainos įstatymo dėl vaiko teisių apsaugos (toliau – Įstatymas) 1 straipsnį vaiku laikomas jaunesnis nei 18 metų (pilnametystė) asmuo, jeigu pagal jam taikytiną teisę jis neįgyja suaugusiojo teisių anksčiau.

Vaiko interesų užtikrinimas apima veiksmus ir sprendimus, kuriais siekiama patenkinti individualius vaiko poreikius, atsižvelgiant į jo amžių, lytį, sveikatos būklę, vystymosi ypatybes, gyvenimo patirtį ir šeimą, priklausymą kultūrinei ir etninei grupei, taip pat atsižvelgiant į jo nuomonę, jei jis yra tokio amžiaus ir išsivystymo lygio, kad galėtų ją išreikšti.

Visų pirma Įstatymo 9 straipsnyje nustatyta, kad kiekvienas vaikas turi teisę laisvai reikšti savo nuomonę, formuoti savo pažiūras, plėtoti socialinius ryšius ir gauti jo amžiui tinkamą informaciją. Ši teisė apima laisvę ieškoti žodžiu, raštu ar kita forma naudojant meno kūrinius, literatūrą, žiniasklaidą, komunikaciją (kompiuteriu, telefono tinklais ir kt.) ar kitas jo pasirinktas priemones pateiktos informacijos, ją gauti, naudoti, skleisti ir saugoti. Jam suteikiama prieiga prie įvairiuose nacionaliniuose ir tarptautiniuose šaltiniuose pateikiamos informacijos ir medžiagos, ypač tos, kuri skatina sveiką fizinį ir psichinį vystymąsi, taip pat socialinę, dvasinę ir moralinę gerovę.

Vaikai turi teisę pateikti valstybinėms įstaigoms, vietos savivaldos įstaigoms, įmonėms, institucijoms, organizacijoms, žiniasklaidai ir jų darbuotojams pastabas ir

pasiūlymus dėl jų veiklos, pareiškimus ir peticijas dėl jų teisių ir teisėtų interesų įgyvendinimo bei skundus dėl jų pažeidimo.

Visų pirma Įstatymo 12 straipsnyje nustatyta, kad vaiko asmenybės vystymasis pirmiausia grindžiamas auklėjimu šeimoje. Abu tėvai yra vienodai atsakingi už vaiko auklėjimą, švietimą ir vystymąsi. Tėvai arba asmenys, veikiantys *in loco parentis*, turi teisę ir pareigą auginti vaiką, rūpintis jo sveikata, fiziniu, dvasiniu ir moraliniu vystymusi ir švietimu, sudaryti tinkamas sąlygas jo įgimtiems gebėjimams ugdyti, gerbti vaiko orumą ir paruošti jį savarankiškam gyvenimui ir darbui. Tėvai arba asmenys, veikiantys *in loco parentis* už vaiko teisių pažeidimą, teisėtų vaiko interesų, susijusių su sveikatos priežiūra, fiziniu ir dvasiniu vystymusi bei švietimu, ribojimą ir tėvų pareigų nevykdymą bei jų vengimą atsako pagal įstatymą.

Darbas

Kalbant apie klausimus, susijusius su darbo sutarties sudarymu, pagal Ukrainos įstatymo dėl vaiko teisių apsaugos 21 straipsnį vaikų darbo naudojimo procedūra nustatoma Ukrainos darbo teisės aktais.

Vaikui leidžiama dirbti nuo 16 metų. Vaikai, kuriems yra 15 metų, gali būti įdarbinami, jei tas darbas nekenkia jų sveikatai ir švietimui ir jei sutinka vienas iš tėvų arba asmuo, veikiantis *in loco parentis*.

Jaunesnių nei 16 metų vaikų darbo laikas ribojamas atsižvelgiant į jų vystymosi ir profesinio mokymo poreikius. Laikas, kurį su savininko ar savininko įgaliotos įstaigos sutikimu vaikas skiria profesiniam mokymui įstatymų nustatytais darbo valandomis, laikomas darbo laiku.

Draudžiama naudoti nepriimtina vaikų darbą, versti juos dirbti sunkų darbą ir darbą žalingomis ar pavojingomis darbo sąlygomis, taip pat dirbti požeminį darbą arba dirbti ilgiau už teisės aktais nustatytą sutrumpintą darbo laiką.

Vaikams leidžiama dirbti tik po to, kai atliekama preliminari medicininė jų apžiūra ir pateikiama raštiška medicininė išvada, kad nėra kontraindikacijų, dėl kurių jie negalėtų imtis darbo veiklos, ir iki kol jiems sukanka 21 metai, jiems kasmet atliekama privaloma profilaktinė medicininė apžiūra.

Pagal Ukrainos įstatymo dėl vaiko teisių apsaugos 22 straipsnį vaikai, sulaukę 16 metų, turi teisę įstatymų nustatyta tvarka užsiimti verslu ir būti kolektyvinės žemės ūkio įmonės nariais ir kaimo (ūkininkų) įmonės nariais.

Kalbant apie darbo sutarčių sudarymą su nepilnamečiais, reikėtų atkreipti dėmesį į toliau pateiktą informaciją.

Ukrainos darbo įstatymų kodekso (toliau – Darbo kodeksas) 3 straipsnio pirmoje dalyje nustatyta, kad darbo teisės aktais reglamentuojami darbo santykiai visose įmonėse, institucijose ir organizacijose, nepriklausomai nuo nuosavybės formos, veiklos rūšies ir pramonės sektoriaus, taip pat tokie darbo santykiai, kai asmuo dirba pagal individualią darbo sutartį.

Pagal Darbo kodekso 24 straipsnio pirmos dalies 5 punktą darbo sutartis paprastai sudaroma raštu. Kai darbo sutartis sudaroma su nepilnamečiu, privaloma laikytis rašytinės formos reikalavimo (Darbo kodekso 187 straipsnis).

Darbo kodekso 187 straipsnyje nustatyta, kad nepilnamečiai, t. y. asmenys, kuriems dar nėra 18 metų, būdami darbo santykiuose turi tokias pačias teises kaip ir suaugusieji, tačiau užimtumo apsaugos, darbo laiko, atostogų ir tam tikrų kitų darbo sąlygų srityje jiems taikomos Ukrainos teisės aktų nustatytos lengvatos.

Pagal Darbo kodekso 188 straipsnį neleidžiama įdarbinti jaunesnių nei 16 metų asmenų.

Vieno iš tėvų arba asmens, veikiančio *in loco parentis*, sutikimu asmenys, kuriems sukanka penkiolika metų, gali būti įdarbinti išimtiniais atvejais.

Siekiant parengti jaunimą taip, kad jie gebėtų dirbti našiai, leidžiama, gavus vieno iš tėvų arba asmens, veikiančio *in loco parentis*, sutikimą, įdarbinti 14 metų sulaukusius bendrojo vidurinio ugdymo, profesinėse (profesinėse-techninėse), techninės krypties ikiuniversitetinėse ar aukštojo mokslo įstaigose besimokančius asmenis, siekiančius įgyti bet kokios formos pradinį, pagrindinį ar specializuotą vidurinį išsilavinimą, kad jie atliktų lengvą darbą, kuris nekenktų jų sveikatai ir netrikdytų jų ugdymo, dirbti laiku, kai neturi mokytis.

Darbo kodekso 190 straipsnio pirmoje ir antroje dalyse ir 192 straipsnyje nustatyta, kad draudžiama įdarbinti jaunesnius nei 18 metų asmenis sunkiems darbams ir darbui kenksmingomis ar pavojingomis darbo sąlygomis, taip pat požeminiam darbui.

Taip pat draudžiama įdarbinti jaunesnius nei 18 metų asmenis kilnoti ir nešioti daiktus, kurių svoris viršija jiems nustatytą svorį.

Taip pat draudžiama jaunesnius nei 18 metų darbuotojus versti dirbti naktį, viršvalandžius ir savaitgaliais.

Pagal Darbo kodekso 199 straipsnį nepilnamečio tėvai, įtėviai arba rūpintojai, taip pat valstybės įstaigos ir pareigūnai, kuriems pavesta prižiūrėti ir kontroliuoti, kaip laikomasi darbo teisės aktų, turi teisę reikalauti nutraukti darbo sutartį su nepilnamečiu, įskaitant terminuotą sutartį, jei jos tolesnis faktinis vykdymas keltų grėsmę nepilnamečio sveikatai arba pažeistų jo teisėtus interesus.

Sveikatos priežiūra

Pagal Ukrainos sveikatos priežiūros teisės aktų principų (toliau – Principai) 39 straipsnio antrą dalį suaugęs pacientas turi teisę gauti patikimą ir išsamią informaciją apie savo sveikatą, be kita ko, teisę susipažinti su atitinkamais mediciniais dokumentais, susijusiais su jo sveikata.

Tėvai (įtėviai), globėjai ir rūpintojai turi teisę gauti informaciją apie vaiko sveikatos būklę, taip pat vaiko, kuris yra valstybės globotinis, sveikatos būklę.

Pagal Principų 43 straipsnio pirmą ir antrą dalis diagnostikos, profilaktikos ir gydymo metodų naudojimui reikalingas pagal šių Principų 39 straipsnį informuoto paciento sutikimas.

Norint atlikti medicininę intervenciją jaunesniems nei 14 metų (mažamečiams) pacientams ir pacientams, kurie yra pripažinti neveiksniais, būtina įstatymų nustatyta tvarka gauti teisinių atstovų sutikimą.

Paciento ar jo teisinio atstovo sutikimas dėl medicininės intervencijos būtinas, išskyrus atvejus, kai yra tiesioginės grėsmės paciento gyvybei požymių ir dėl objektyvių priežasčių neįmanoma gauti paties paciento ar jo teisinių atstovų sutikimo dėl tokios intervencijos.

Nauji profilaktiniai, diagnostiniai ar gydymo metodai ir vaistai, kurie yra tiriami nustatytu būdu, tačiau dar nėra patvirtinti naudoti, ir neregistruoti vaistai gali būti naudojami asmeniui gydyti tik gavus jo raštišką sutikimą. Pirmiau nurodyti metodai ir priemonės jaunesnio nei 14 metų asmens (mažamečio vaiko) atveju gali būti naudojami gavus rašytinį jo tėvų ar kitų teisinių atstovų sutikimą; 14–18 metų amžiaus asmens atveju jie gali būti naudojami gavus jo rašytinį sutikimą ir rašytinį jo tėvų ar kitų teisinių atstovų sutikimą; asmens, kurio civilinis veiksnumas yra apribotas, atveju jie gali būti naudojami

gavus jo rašytinį sutikimą ir rašytinį jo rūpintojų sutikimą; asmens, kuris įstatymų nustatyta tvarka pripažintas neveiksniu, atveju jie gali būti naudojami gavus rašytinį jo teisinio atstovo sutikimą. Siekiant gauti sutikimą naudoti naujus prevencijos, diagnostikos ir gydymo metodus, taip pat vaistus, kurie yra tiriami nustatyta tvarka, bet dar nėra patvirtinti naudoti, ir neregistruotus vaistus, asmeniui ir (arba) jo teisiniam atstovui turi būti suteikta informacija apie tikslus, metodus, šalutinį poveikį, galimą riziką ir tikėtinus rezultatus.

Naudoti neregistruotus vaistus arba registruotus vaistus, skiriamus gydyti pagal indikacijas, nenurodytas vaisto medicininio naudojimo instrukcijose arba vaisto charakteristikų santraukoje, dalyvaujant programose, kurias įgyvendinant pacientui suteikiama platesnė prieiga prie neregistruotų vaistų, arba programose, kurias įgyvendinant mokslinių tyrimų subjektai (pacientai) turi prieigą prie tiriamojo vaisto atlikus jo klinikinius tyrimus, leidžiama tik gavus asmens rašytinį sutikimą. Jaunesnio nei 14 metų asmens (mažamečio vaiko) atveju nurodyti vaistai gali būti naudojami gavus rašytinį jo tėvų (vieno iš tėvų) ar kitų teisinių atstovų (teisinio atstovo) sutikimą; 14–18 metų amžiaus asmens atveju jie gali būti naudojami gavus jo rašytinį sutikimą ir rašytinį jo tėvų (vieno iš tėvų) ar kitų teisinių atstovų (teisinio atstovo) sutikimą; asmens, kurio civilinis veiksnumas yra apribotas, atveju jie gali būti naudojami gavus jo rašytinį sutikimą ir rašytinį jo rūpintojų (arba rūpintojo) sutikimą; asmens, kuris įstatymų nustatyta tvarka pripažintas neveiksniu, atveju jie gali būti naudojami gavus rašytinį jo teisinio atstovo sutikimą. Gavus sutikimą vartoti tokius vaistus, asmeniui ir (arba) jo teisiniam atstovui turi būti suteikta išsami informacija apie tikslus, metodus, šalutinį poveikį, galimą riziką ir tikėtinus šių vaistų vartojimo rezultatus, taip pat alternatyvaus gydymo galimybių buvimą ar nebuvimą (Principų 44 ir 44¹ straipsnių antrosios dalys).

Pagal Principų 59 straipsnį tėvai privalo rūpintis savo vaikų sveikata bei fiziniu ir dvasiniu vystymusi ir užtikrinti, kad jų gyvenimo būdas būtų sveikas. Jei šios pareigos nevykdant padaroma didelė žala vaiko sveikatai, kaltiesiems asmenims nustatyta tvarka gali būti atimtos tėvystės teisės.

Siekdama užtikrinti, kad jaunoji karta augtų sveika ir vystytųsi tiek fiziškai, tiek dvasiškai, valstybė užtikrina, kad būtų kuriamas platus vaikų darželių, internatinių mokyklų, sveikatos centrų, poilsio stovyklų ir kitų vaikų įstaigų tinklas.

Vaikams, kurie yra auginami vaikų įstaigose ir mokosi mokyklose, sudaromos būtinos sąlygos saugoti ir stiprinti sveikatą bei higienos įgūdžius. Švietimo ir darbo sąlygos, taip pat reikalavimai sistemai, kurią taikant turi būti vykdoma veikla, nustatomi suderinus su centrine vykdomąja institucija, kuri prižiūri valstybės politikos formavimą sveikatos priežiūros srityje.

Išsilavinimas

Ukrainos įstatymo dėl švietimo 55 straipsnio pirmoje–trečioje dalyse nurodyta, kad vaiko asmenybės vystymasis pirmiausia grindžiamas auklėjimu šeimoje. Abu tėvai turi vienodas teises ir pareigas, susijusias su vaiko švietimu ir vystymusi.

Švietimo sistemoje dalyvaujančių vaikų tėvai turi teisę:

ginti švietimo sistemoje dalyvaujančių vaikų teises ir teisėtus interesus pagal teisės aktus;

švietimo klausimais kreiptis į švietimo įstaigas ir švietimo sistemos valdymo organus;

pasirinkti tokio tipo ir struktūros švietimo įstaigą ir švietimo programą, kurie būtų tinkami vaikų švietimui;

dalyvauti švietimo įstaigos viešojoje savivaldoje, visų pirma renkant jos viešosios savivaldos organams priklausančius asmenis ir būnant tokiu išrinktu asmeniu;

iš anksto gauti informaciją apie visą planuojamą ir neplanuotą pedagoginę, psichologinę, medicininę, sociologinę veiklą, mokslinius tyrimus, egzaminus ir pedagoginius eksperimentus švietimo įstaigoje ir duoti sutikimą dėl vaiko dalyvavimo juose;

dalyvauti rengiant individualią vaiko ugdymo programą ir (arba) individualią mokymo programą;

gauti informaciją apie švietimo įstaigos veiklą, įskaitant socialinių ir psichologinių-pedagoginių paslaugų teikimą nuo patyčių (priekabiavimo) nukentėjusiems asmenims, patyčių (priekabiavimo) liudininkais buvusiems asmenims ir asmenims, kurie tyčiojosi (priekabiavo), apie savo vaikų (vaikų, kurių teisiniai atstovai jie yra) mokymosi rezultatus ir švietimo kokybės švietimo įstaigoje bei jos švietimo veiklos vertinimo rezultatus;

švietimo įstaigos vadovybei ar steigėjui pateikti pareiškimą dėl vaiko ar bet kurio kito švietimo proceso dalyvio patiriamų patyčių (priekabiavimo);

reikalauti visapusiškai ir nešališkai ištirti vaiko ar bet kurio kito švietimo proceso dalyvio patiriamų patyčių (priekabiavimo) atvejus.

Švietimo sistemoje dalyvaujančių vaikų tėvai privalo:

skatinti vaikus gerbti asmens orumą, teises, laisves ir teisėtus interesus, įstatymus ir etikos standartus, laikytis atsakingo požiūrio į savo ir kitų sveikatą bei aplinką;

sudaryti vaikui palankias sąlygas dalyvauti švietimo programoje ir siekti joje numatytų mokymosi rezultatų;

gerbti vaiko ir kitų švietimo proceso dalyvių orumą, teises, laisves ir teisėtus interesus;

rūpintis vaiko fizine ir psichine sveikata, skatinti jo gebėjimų ugdymą ir ugdyti sveikos gyvensenos įgūdžius;

ugdyti vaiko gebėjimą dalyvauti dialoge ir suprasti bei priimti skirtingas tautas, etnines, nacionalines ir religines grupes, skirtingų politinių ir religinių pažiūrų bei kultūrinių tradicijų atstovus, taip pat asmenis, kurių socialinė kilmė, šeimos padėtis ir gabumai skiriasi, ir taikiai bei harmoningai su jais gyventi;

mokant ir rodant pavyzdį įtvirtinti pagarbą visuomenės dorovei ir viešosioms vertybėms, visų pirma tiesai, teisingumui, patriotizmui, žmogiškumui, tolerancijai ir sunkiam darbui;

informuoti vaikus apie būtinybę laikytis Ukrainos Konstitucijos ir įstatymų, apsaugoti Ukrainos suverenitetą ir teritorinį vientisumą;

ugdyti vaiko pagarbą valstybinei Ukrainos kalbai ir valstybės simboliams, Ukrainos nacionalinėms, istorinėms ir kultūrinėms vertybėms ir pagarbų požiūrį į Ukrainos istorinį ir kultūrinį paveldą;

laikytis švietimo įstaigos steigimo dokumentų nuostatų ir vidaus taisyklių, taip pat švietimo paslaugų teikimo sutarties (jei tokia sudaroma) sąlygų;

padėti švietimo įstaigos vadovybei tiriant patyčių (priekabiavimo) atvejus;

įgyvendinti patyčių (priekabiavimo) atvejų tyrimo komisijos sprendimus ir rekomendacijas švietimo įstaigoje.

Kalbant apie asmens priėmimą į profesinio (profesinio ir techninio) švietimo įstaigą, reikėtų atsižvelgti į tai, kad pagal Ukrainos profesinio (profesinio ir techninio) švietimo įstaigų standartinių priėmimo taisyklių, patvirtintų 2013 m. gegužės 14 d. Švietimo ir mokslo ministerijos įsakymu Nr. 499 (užregistruotas Ukrainos teisingumo ministerijoje 2013 m. gegužės 29 d. Nr. 823/23355), 3.1 punktą, mokyti norintys asmenys pateikia prašymą priimti į profesinio (profesinio ir techninio) švietimo įstaigą, jame nurodydami pasirinktą profesiją (specializaciją), mokymosi formą, gyvenamąją vietą ir kt.

Atsakymas į 2 klausimą („Ar yra specialių taisyklių, pagal kurias tam, kad tam tikri tėvų sprendimai ar veiksmai turėtų galią, reikalingas jaunesnio nei 14 metų vaiko sutikimas? Kalbant konkrečiai, pagal Šeimos kodekso 160 straipsnį reikalaujama, kad sprendimą dėl 10–14 metų vaiko laikinos gyvenamosios vietos ir gyvenamosios vietos vaikas ir tėvai priimtų kartu. Kokios vaiko ir tėvų nesutarimo pasekmės ir kokios procedūros taikomos tokiu atveju?“).

Pagal Šeimos kodekso 171 straipsnį vaikas turi teisę būti išklašytas tėvų, kitų šeimos narių ir pareigūnų su juo asmeniškai susijusiais klausimais ir šeimos klausimais.

Vaikas, kuris geba išreikšti savo nuomonę, turi būti išklašytas sprendžiant tėvų ir kitų asmenų ginčą dėl jo auklėjimo ir gyvenamosios vietos, įskaitant ginčus, susijusius su tėvystės teisių atėmimu, tėvystės teisių grąžinimu ir ginčus dėl jo turto valdymo.

Teismas turi teisę priimti sprendimą, kuris nesutampa su vaiko nuomone, jei tai reikalinga siekiant apsaugoti vaiko interesus.

Atsakymas į 3 klausimą („Tuo atveju, kai tėvų globa yra bendra – mūsų supratimu būtent taip paprastai būna Ukrainoje, nepriklausomai nuo tėvų santuokinės padėties, – ar yra sprendimų, kuriuos vienas iš tėvų gali priimti savarankiškai, arba veiksmų, kurių jis gali imtis savarankiškai (negavęs išankstinio kito iš tėvų sutikimo ar nesudaręs jam sąlygų pasinaudoti veto teise)? Ar galioja kito iš tėvų sutikimo prezumpcija?“).

Tėvai yra savo mažamečių ir nepilnamečių vaikų teisiniai atstovai (Civilinio kodekso 242 straipsnio 1 dalis).

Tai, kad tėvai yra teisiniai vaikų atstovai, grindžiama teigiamos prigimties teisiniu faktu, kad vaikai kilę iš tėvų. Be to, kaip teisiniams vaiko atstovams tėvams vaiko atžvilgiu taikomos visos teisės ir pareigos, įskaitant globą (rūpybą) imantis su vaiku susijusių veiksmų.

Pagal Šeimos kodekso 121 straipsnį motinos, tėvo ir vaiko teisės ir pareigos grindžiamos tuo, kad vaikas yra kilęs iš tėvų, kaip patvirtina valstybinės civilinės būklės registravimo įstaiga Šeimos kodekso 122 ir 125 straipsniuose nustatyta tvarka.

Pagal Šeimos kodekso 141 straipsnį motina ir tėvas turi vienodas teises ir pareigas vaiko atžvilgiu, neatsižvelgiant į tai, ar jie yra susituokę.

Tėvų skyrybos ar gyvenimas atskirai nuo vaiko neturi įtakos jų vaiko atžvilgiu turimoms teisėms ir neatleidžia jų nuo vaiko atžvilgiu turimų pareigų, išskyrus Šeimos kodekso 157 straipsnio penktoje dalyje numatytą atvejį.

Šeimos kodekso 157 straipsnyje nustatyta, kad tai, kaip augins vaiką, bendrai sprendžia abu tėvai, išskyrus šio straipsnio penktoje dalyje numatytą atvejį.

Atskirai nuo vaiko gyvenantis vienas iš tėvų privalo dalyvauti vaiko auklėjime ir turi teisę palaikyti su juo tiesioginius ryšius. Kartu su vaiku gyvenantis vienas iš tėvų neturi teisės neleisti atskirai nuo vaiko gyvenančiam vienam iš tėvų palaikyti ryšių su vaiku ir dalyvauti jo auklėjime, jei toks ryšių palaikymas netrukdo normaliam vaiko vystymuisi.

Tėvai turi teisę sudaryti susitarimą dėl atskirai nuo vaiko gyvenančio vieno iš tėvų teisių įgyvendinimo ir pareigų vykdymo. Susitarimas sudaromas raštu ir turi būti notariškai patvirtintas.

Jeigu su vaiku gyvenantis vienas iš tėvų nesilaiko susitarimo, jis privalo atlyginti kitam iš tėvų padarytą turtinę ir moralinę žalą.

Vienas iš tėvų, su kuriuo vaikas gyvena teismo sprendimo arba globos ir rūpybos institucijos nuomonės pagrindu (išskyrus atvejus, kai minėtam vienam iš tėvų taikomos su sprendimu, kuriuo siekiama nustatyti vaiko lankymą ir pašalinti kliūtis lankyti vaiką,

susijusios vykdymo priemonės), savarankiškai priima sprendimą dėl vaiko laikino išvykimo iš Ukrainos ne ilgesniam kaip vieno mėnesio laikotarpiui gydymo, švietimo, vaiko dalyvavimo vaikams skirtuose konkursuose, festivaliuose, mokslinėse parodose, moksleivių olimpiadose ir varžybose, aplinkos, technikos, meno, turizmo, mokslinių tyrimų ar sporto renginiuose arba vaiko poilsio ir atsigavimo užsienyje tikslais, įskaitant kartu su organizuota vaikų grupe, ir, jei jis žino kito iš tėvų, kuris nevengia savo tėviškų pareigų ir tinkamai jas vykdo, gyvenamąją vietą, jis registruotu laišku praneša tam kitam iš tėvų, kad vaikas laikinai išvyksta iš Ukrainos, nurodo kelionės tikslą, šalį, į kurią vaikas vyksta, ir laikotarpį, kuriuo vaikas toje šalyje viešės.

Vienas iš tėvų, su kuriuo vaikas gyvena teismo sprendimo arba globos ir rūpybos institucijos nuomonės pagrindu savarankiškai priima sprendimą dėl vaiko laikino išvykimo iš Ukrainos ne ilgesniam kaip vieno mėnesio laikotarpiui arba ilgesniam laikotarpiui gydymo, švietimo, vaiko dalyvavimo vaikams skirtuose konkursuose, festivaliuose, mokslinėse parodose, moksleivių olimpiadose ir varžybose, aplinkos, technikos, meno, turizmo, mokslinių tyrimų ar sporto renginiuose arba vaiko poilsio ir atsigavimo užsienyje tikslais, įskaitant kartu su organizuota vaikų grupe, kai:

1) esama vaiko išlaikymo įsiskolinimo, kurio bendra suma viršija atitinkamų mokėjimų už keturis mėnesius sumą ir kuris yra patvirtintas pažyma apie įsiskolinimą mokant vaiko išlaikymą;

2) esama vaiko išlaikymo įsiskolinimo, kuris yra patvirtintas pažyma apie įsiskolinimą mokant vaiko išlaikymą ir kurio bendra suma viršija atitinkamų mokėjimų už tris mėnesius sumą, jei vaiko išlaikymas mokamas už neįgalų vaiką, vaiką, kenčiantį nuo perinataliniu laikotarpiu patirtos žalos nervų sistemai, turintį sunkią įgimtą vystymosi negalią, sergantį reta liga, onkologinėmis, onkohematologinėmis ligomis, kenčiantį nuo cerebrinio paralyžiaus, sunkių psichikos sutrikimų, pirmo tipo cukrinio diabeto (reikalingas insulinas), ūminės ar lėtinės ketvirtos stadijos inkstų ligos arba už sunkius sužalojimus patyrusį vaiką arba vaiką, kuriam reikalinga organų transplantacija arba palaikomoji slauga, kaip patvirtinta medicinos ir prevencijos įstaigos medicinos patariamiosios komisijos išduotame dokumente centrinės vykdomosios institucijos, kuri formuoja ir įgyvendina valstybės politiką sveikatos priežiūros srityje, nustatyta tvarka ir forma.

Atskirai nuo vaiko gyvenantis vienas iš tėvų, jei jis nevengia tėviškų pareigų, jas tinkamai vykdo ir neturi įsiskolinimo už vaiko išlaikymo, registruotu laišku su registruojamu įteikimu siunčia su vaiku gyvenančiam vienam iš tėvų prašymą pateikti sutikimą dėl vaiko išvykimo iš Ukrainos gydymo, švietimo, vaiko dalyvavimo vaikams skirtuose konkursuose, festivaliuose, mokslinėse parodose, moksleivių olimpiadose ir varžybose, aplinkos, technikos, meno, turizmo, mokslinių tyrimų ar sporto renginiuose arba vaiko poilsio ir atsigavimo užsienyje tikslais, įskaitant kartu su organizuota vaikų grupe.

Jei su vaiku gyvenantis vienas iš tėvų per dešimt dienų nuo pranešimo apie registruoto laiško įteikimą dienos nepateikia notaro patvirtinto sutikimo dėl vaiko išvykimo į užsienį nurodytu tikslu, atskirai nuo vaiko gyvenantis vienas iš tėvų, jei jis neturi įsiskolinimo už vaiko išlaikymą, turi teisę kreiptis į teismą su prašymu leisti vaikui vykti į užsienį be kito iš tėvų sutikimo.

Įsiskolinimo už vaiko išlaikymą pažymą įstatymų nustatyta tvarka išduoda valstybės vykdomoji įstaiga arba privatus vykdytojas.

Pagal Šeimos kodekso 177 straipsnio 6 ir 7 dalis vienam iš tėvų sudarant sandorį dėl mažamečio vaiko turto laikoma, kad jis veikia kitam iš tėvų sutikus. Kitas iš tėvų turi teisę

kreiptis į teismą su prašymu paskelbti sandorį negaliojančiu, nes buvo sudarytas be jo sutikimo, jei šis sandoris viršija smulkių kasdienių išlaidų ribas.

Rašytinis ir notaro patvirtintas kito iš tėvų sutikimas yra būtinas tada, kai vienas iš tėvų nori sudaryti sandorį dėl mažamečiam vaikui priklausančių transporto priemonių ir nekilnojamojo turto.

Jeigu atskirai nuo vaiko bent šešis mėnesius gyvenantis vienas iš tėvų nedalyvauja vaiko auklėjime ir neišlaiko vaiko, arba jei nėra žinoma jo gyvenamoji vieta, šios dalies antroje pastraipoje nurodyti sandoriai gali būti atliekami be jo sutikimo.

Vaiko turto valdymo klausimą tėvai sprendžia bendrai, išskyrus atvejus, kai jų tarpusavio susitarime nustatyta kitaip. Ginčus, kylančius tarp tėvų dėl vaiko turto valdymo, gali spręsti globos ir rūpybos institucija arba teismas.

Atsakymas į 4 klausimą („Jeigu vaiką lydi motina, o tėvas liko tarnauti krašto apsaugos pajėgose Ukrainoje, ar Ukrainos šeimos teisės aktais nustatytos taisyklės dėl teisių į vaiko globą sustabdymo, taikytinos tais atvejais, kai tėvas negali priimti skubių sprendimų (neturi galimybių bendrauti, tapo karo belaisvis ar kt.)? Jei taip, apibūdinkite tokio sustabdymo inicijavimo ir nutraukimo procedūrą.“).

Atsakymas į šį klausimą pateikiamas atsakyme į 3 klausimą.

Taip pat pažymima, kad Ukrainos teisės aktuose tėvų teisių sustabdymo procedūra nenumatyta. Vaiko tėvo ar motinos dalyvavimas ginant valstybę neturi įtakos jų teisėms ir pareigoms vaiko atžvilgiu.

Atsakymas į 5 klausimą („Jeigu abu tėvai yra gyvi ir jų teisės vaiko atžvilgiu nėra atimtos, kokios yra senelių, suaugusių seserų, brolių, taip pat pamočių ir patėvių teisės ir pareigos, jei vaikas dabar gyvena su jais, o ne su tėvais?“).

Pagal Šeimos kodekso 257 straipsnį senelė ir senelis, taip pat prosenelė ir prosenelis turi teisę bendrauti su savo anūkais ir proanūkais ir dalyvauti jų auklėjime.

Tėvai ar kiti asmenys, su kuriais vaikas gyvena, negali neleisti senelei ir seneliui, taip pat prosenelei ir proseneliui naudotis savo teisėmis, susijusiomis su jų anūku ir proanūkių auklėjimu.

Senelė ir senelis turi teisę ginti savo anūkus.

Senelė ir senelis turi teisę kreiptis į globos ir rūpybos instituciją arba teismą dėl savo mažamečių, nepilnamečių ir suaugusių anūku, kurie negali dirbti, teisių ir interesų apsaugos neturėdami specialių įgaliojimų (Šeimos kodekso 258 straipsnis).

Pagal Šeimos kodekso 265 straipsnį senelė ir senelis išlaiko savo mažamečius ir nepilnamečius anūkus, jeigu jie neturi motinos ar tėvo arba jeigu jų tėvai dėl pagrįstų priežasčių negali jų tinkamai išlaikyti, su sąlyga, kad senelė ir senelis yra pajėgūs suteikti materialinę pagalbą.

Šeimos kodekso 259 straipsnyje nustatyta, kad broliams ir seserims įstatymu nustatytos teisės ir pareigos taikomos tiek broliams ir seserims, tiek pusiau broliams ir pusiau seserims.

Broliai ir seserys, ypač tie, kurie negyvena kartu, turi teisę palaikyti vieni su kitais ryšius. Motina, tėvas, senelė arba senelis ir kiti asmenys, su kuriais gyvena pilnametystės dar nesulaukę broliai ir seserys, privalo sudaryti sąlygas ryšiams tarp jų palaikyti.

Suaugusieji turi teisę dalyvauti savo brolių ir seserų, kurie dar nesulaukė pilnametystės, auklėjime, nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos.

Jei pamotė arba patėvis gyvena kartu su mažamečiu arba nepilnamečiu posūniu arba podukra, ji arba jis turi teisę dalyvauti jų auklėjime (Šeimos kodekso 260 straipsnis).

Pagal Civilinio kodekso 262 straipsnį sesuo, brolis, pamotė ir patėvis turi teisę ginti savo mažamečius, nepilnamečius ir suaugusius, bet dirbti negalinčius brolius, seseris, posūnius ir podukras.

Sesuo, brolis, pamotė ir patėvis turi teisę kreiptis į globos ir rūpybos instituciją arba teismą dėl savo mažamečių, nepilnamečių ir suaugusių, bet dirbti negalinčių brolių, seserų, posūnių ir podukrų teisių ir interesų apsaugos neturėdami specialių įgaliojimų.

Pagal Šeimos kodekso 267 straipsnį suaugę broliai ir seserys išlaiko mažamečius ir nepilnamečius brolius ir seseris, kuriems reikia materialinės pagalbos ir kurie neturi tėvų, vyro arba žmonos, arba jeigu šie asmenys dėl pagrįstų priežasčių negali tinkamai jų išlaikyti, su sąlyga, kad suaugę broliai ir seserys yra pajėgūs suteikti materialinę pagalbą.

Suaugę broliai ir seserys privalo išlaikyti savo dirbti negalinčius suaugusius brolius ir seseris, kuriems reikia materialinės pagalbos ir kurie neturi vyro, žmonos, suaugusios dukters arba sūnaus, su sąlyga, kad suaugę broliai ir seserys yra pajėgūs suteikti materialinę pagalbą.

Pagal Šeimos kodekso 268 straipsnį pamotė arba patėvis išlaiko mažamečius arba nepilnamečius su jais gyvenančius podukras arba posūnius, jeigu jie neturi motinos, tėvo, senelės, senelio, suaugusių brolių arba seserų arba jeigu šie asmenys dėl pagrįstų priežasčių negali tinkamai jų išlaikyti, su sąlyga, kad pamotė arba patėvis yra pajėgūs suteikti materialinę pagalbą.

Teismas gali atleisti patėvį arba pamotę nuo pareigos išlaikyti podukrą ar posūnį arba nustatyti išlaikymą tam tikram ribotam laikotarpiui, visų pirma tais atvejais, kai su vaiko motina arba tėvu jis arba ji gyvena tik trumpą laikotarpį arba kai vaiko motina arba tėvas nederamai elgiasi savo santuokiniuose santykiuose.

Atsakymas į 6 klausimą („Tėvų mirties arba tėvų teisių atėmimo atveju, kokias teises ir pareigas turi seneliai, suaugusios seserys ir suaugę broliai, pamotės ir patėviai, jei vaikas gyvena su jais, o ne su tėvais?“).

Atsakymas į šį klausimą pateikiamas atsakyme į 5 klausimą.

Taip pat reikėtų atsižvelgti į faktą, kad pagal Šeimos kodekso 243 straipsnį našlaičiams ir tėvų globos netekusiems vaikams suteikiama globa ir rūpyba.

Globa suteikiama vaikams, kuriems dar nėra 14 metų, o rūpyba – vaikams nuo 14 iki 18 metų.

Vaiko globą ir rūpybą organizuoja globos ir rūpybos institucija, taip pat teismas Ukrainos civiliniame kodekse numatytais atvejais.

Globėjai arba rūpintojai visų pirma skiriami iš asmenų, kurie su valstybės globotiniu susiję giminystės ryšiais, atsižvelgiant į jų asmeninius santykius ir asmens gebėjimą atlikti globėjo arba rūpintojo pareigas.

Skiriant mažamečio vaiko globėją arba nepilnamečio rūpintoją, atsižvelgiama į valstybės globotinio pageidavimus (Civilinio kodekso 63 straipsnio ketvirtoji dalis).

Atsakymas į 7 klausimą („Ar reikia, kad dėl pirmiau minėtų asmenų teisių ir pareigų sprendimą priimtų kokia nors institucija arba teismas, ar jos taikomos pagal įstatymą?“).

Atsakymas į šį klausimą pateikiamas atsakymuose į 6–7 klausimus [sic].

Atsakymas į 8 klausimą („Jei vaikas gyveno su savo tėvais, bet į ES šalį atvyksta, abiejų tėvų leidimu, tik su seneliais, pilnamete seserimi ar broliu, pamote ar patėviu, ar galima laikyti, kad šie asmenys turi teisę teisiškai vaikui atstovauti visais užsienyje kylančiais klausimais, ar jiems reikia tėvų išduotos specialios pažymos arba įgaliojimo spręsti tėvų globai priskiriamus klausimus? Jei šių asmenų globos teisės ribojamos teisiškai, ar galite nurodyti šias ribas? Kada reikalingas tėvų sutikimas arba susitarimas su jais? Ar sutikimui / susitarimui taikomi kokie nors reikalavimai (pvz., reikalavimai dėl formos)?“).

Pagal Šeimos kodekso 151 straipsnio antrą dalį tėvai turi teisę į vaiko auklėjimą įtraukti kitus asmenis ir perduoti jį auklėti fiziniams ir juridiniams asmenims.

Vaiko perdavimas auklėti kitiems asmenims neatleidžia tėvų nuo pareigos jais rūpintis (Šeimos kodekso 150 straipsnio penkta dalis).

Atsakymas į 9 klausimą („Ar Ukrainos šeimos teisėje nustatytos taisyklės dėl kitų giminaičių (tėtų, dėdžių ir kt.) teisių ir pareigų vaikų atžvilgiu, be teisės su vaiku matytis arba bendrauti?“).

Ukrainos šeimos kodeksas nereglamentuoja šeimos santykių tarp pusbrolių, tėtų, dėdžių ir dukterėčių, sūnėnų ar kitų giminaičių pagal kilmę (Šeimos kodekso 2 straipsnio ketvirta dalis).

Atsakymas į 10 klausimą („Ar vaiko atstovų teisės ir pareigos tuo atveju, kai jie yra šeimos tipo našlaičių prieglaudos globėjai-auklėtojai, globėjai globos namuose, globėjai globėjų šeimoje ir administracijos darbuotojai našlaičių ir tėvų globos netekusių vaikų globos institucijose, nustatytos įstatymu, ar joms įgyti būtina pažyma, leidimas ar teismo nutartis? Ar galite nurodyti jiems suteiktų teisių ribas? Ką globėjai-auklėtojai arba globėjai globos namuose gali nuspręsti patys, o kada priimant sprendimus turėtų dalyvauti tėvai?“).

Pagal Šeimos kodekso 256² straipsnio antrą ir ketvirtą dalis globėjams tenka atsakomybė už vaikų auklėjimą ir vystymąsi, kaip numatyta šio kodekso 150 straipsnyje.

Globėjai yra teisėti globojamų vaikų atstovai ir jiems nereikia specialių įgaliojimų, kad būtų laikomi globėjais ar rūpintojais.

Pagal Šeimos kodekso 256⁴ straipsnį sprendimas sukurti globos namus priimamas rajono lygmeniu arba miesto rajono lygmeniu Kyjivo ir Sevastopolio miestuose, arba jį priima miesto tarybos vykdomasis komitetas (respublikinės reikšmės miestuose Krymo Autonominėje Respublikoje ir regioninės reikšmės miestuose) Ukrainos ministrų kabineto nustatyta tvarka.

Globėjai ir sprendimą sukurti globos namus priėmusi institucija dėl vaikų įkurdinimo globos namuose susitaria sudarydami standartinį susitarimą.

Sprendimą dėl globos namų sukūrimo priėmusi įstaiga privalo stebėti, kaip globėjai vykdo savo pareigas, susijusias su vaikų auklėjimu ir išlaikymu.

Pagal Šeimos kodekso 256⁶ straipsnio antrą ir ketvirtą dalis globėjams-auklėtojams tenka atsakomybė už vaikų auklėjimą ir vystymąsi, kaip numatyta šio kodekso 150 straipsnyje.

Globėjai-auklėtojai yra teisėti vaikų atstovai ir jiems nereikia specialių įgaliojimų, kad būtų laikomi globėjais ar rūpintojais.

Pagal Šeimos kodekso 256⁸ straipsnį sprendimas sukurti šeimos tipo vaikų namus priimamas rajono lygmeniu arba miesto rajono lygmeniu Kyjivo ir Sevastopolio miestuose, arba jį priima miesto tarybos vykdomasis komitetas (respublikinės reikšmės miestuose Krymo Autonominėje Respublikoje ir regioninės reikšmės miestuose) Ukrainos ministrų kabineto nustatyta tvarka.

Globėjai-auklėtojai ir įstaiga, kuri priėmė sprendimą įsteigti šeimos tipo vaikų namus, sudaro standartinį susitarimą dėl šeimos tipo vaikų namų veiklos organizavimo.

Sprendimą dėl šeimos tipo vaikų namų steigimo priėmusi įstaiga privalo stebėti, kaip globėjai-auklėtojai vykdo savo pareigas, susijusias su vaikų auklėjimu ir išlaikymu.

Jei vaikas nuolat gyvena vaikų priežiūros centre arba sveikatos priežiūros įstaigoje, globėjo ir rūpintojo funkcijas atlieka šių įstaigų administracija (Šeimos kodekso 245 straipsnis).

Atsakymas į 11 klausimą („Oficialiame šeimos kodekso vertime į anglų kalbą, paskelbtame Aukščiausiosios Rados pradžios tinklapyje, terminas „приїомна сім'я“ verčiamas kaip „įtėvių šeima“. Ar teisinga šį terminą versti „globėjų šeima“, o ne „įtėvių šeima“, atsižvelgiant į tai, kad įvaikinimas reglamentuojamas 18 skyriuje, o ne 20.1 skyriuje?“).

Šis vertimas nėra oficialus vertimas.

Teisingas vertimas būtų „globos namai“, o ne „įtėvių šeima“.

Pagal Ukrainos teisės aktus „įvaikinimas“ ir „globos namai“ yra skirtingos našlaičių ir vaikų, kurie netenka tėvų globos, įkurdinimo formos.

Taigi pagal Šeimos kodekso 18 skyriaus „Įvaikinimas“ 207 straipsnį įvaikinimas yra procesas, kurio metu įvaikintojas priima asmenį į savo šeimą kaip savo dukterį arba sūnų, ir toks priėmimas į šeimą grindžiamas teismo sprendimu, išskyrus Šeimos kodekso 282 straipsnyje numatytą atvejį.

Įvaikinimas reiškia, kad tėvų ir įvaikinto asmens, taip pat jo ir kitų giminaičių pagal kilmę asmeninės ir turtinės teisės ir pareigos vieni kitų atžvilgiu nebegalioja.

Įvaikinimas suteikia įtėviams tokias su įvaikintu vaiku susijusias teises ir nustato jiems tokias su juo susijusias pareigas, kokias tėvai turi vaiko atžvilgiu.

Įvaikinimas įvaikintam asmeniui įtėvio atžvilgiu suteikia tokias teises ir nustato tokias pareigas, kokias vaikas turi savo tėvų atžvilgiu (Šeimos kodekso 232 straipsnio pirma, ketvirta ir penkta dalys).

Pagal Civilinio kodekso 20¹ skyriaus „Globos namai“ 256¹ ir 256³ straipsnius globos namai yra šeima, savanoriškai priėmusi nuo vieno iki keturių našlaičių ir vaikų, netekusių tėvų globos, jų auginimo ir bendro gyvenimo tikslais.

Globojami vaikai gyvena globos namuose ir yra juose auginami tol, kol jiems sukanka 18 metų. Jei sulaukę 18 metų jie tęsia mokslus bendrojo vidurinio, profesinio (profesinio-techninio), profesinio parengiamojo arba aukštojo mokslo institucijoje, jie gali nuspręsti toliau gyventi šiuose globos namuose ir būti juose auginami, kol baigs tokius mokslus.

Globojami vaikai turi teisę palaikyti asmeninius ryšius su tėvais ir kitais giminaičiais, išskyrus atvejus, kai tai gali pakenkti jų gyvenimui, sveikatai ir moraliniam ugdymui.

Atsakymas į 12 klausimą („Jeigu našlaičiams ir tėvų globos netekusiems vaikams skiriama globėjų šeima, ar pagal Ukrainos šeimos teisę jiems dar reikia globėjo (bent jau globėjų šeimos priežiūros tikslais)?“).

Atsakymas į šį klausimą pateikiamas atsakyme į 10 klausimą.

Atsakymas į 13 klausimą („Ar pagal Ukrainos šeimos teisę tėvai, kurie yra gyvi ir naudojami tėvų globos teisėmis, gali asmeniškai arba sudarydami sutartį paskirti globėjų šeimą? Jei taip, ar tokia globėjų šeima taip pat turi globėjų arba globėjų šeimos teises ir pareigas, kaip jos suprantamos pagal Šeimos kodekso 256.2 skirsnio ketvirtą dalį? Ar tokiam atstovavimui taikomi kokie nors formalūs reikalavimai (pvz., pažyma, registracija ar pan.)?“).

Pagal Šeimos kodekso 256³ straipsnį globotiniai yra našlaičiai ir tėvų globos netekę vaikai, kurių atžvilgiu globos namuose organizuojamas auklėjimas ir bendras gyvenimas.

Našlaitis yra vaikas, kurio tėvai yra mirę arba dingę.

Laikoma, kad vaikai neteko tėvų globos, jeigu jie liko be tėvų globos dėl tėvų teisių atėmimo arba jeigu jie buvo atskirti nuo tėvų neatimant iš jų tėvų teisių; jeigu jų tėvai pripažįstami dingusiais arba negalinčiais dirbti, yra pripažinti mirusiais, atlieka laisvės atėmimo bausmę arba yra sulaikyti atliekant tyrimą, arba jų ieško nacionalinės policijos institucijos, nes neturima informacijos apie jų buvimo vietą; arba jeigu jų tėvai serga lėtine liga, dėl kurios jie negali atlikti savo tėviškų pareigų; tai taip pat taikoma vaikams, kurie yra atskirti nuo savo šeimų, paliktiems vaikams, vaikams, kurių tėvai nežinomi, vaikams, kurių tėvai jų atsisakė, vaikams, kurių tėvai nevykdo tėviškų pareigų dėl priežasčių, kurių negalima nustatyti dėl tėvų buvimo laikinai okupuotoje Ukrainos teritorijoje, arba teritorijose, kuriose vykdomos antiteroristinės operacijos ir įgyvendinimo priemonės nacionaliniam saugumui ir gynybai užtikrinti, Rusijos Federacijos ginkluotai agresijai Donecko ir Luhansko regionuose atremti ir nuo jos atgrasinti, taip pat benamiams vaikams (Ukrainos vaiko teisių apsaugos įstatymo 1 straipsnis).

Šeimos kodekso 256² straipsnio ketvirtoje dalyje nurodyta, kad globėjų šeima yra globojamų vaikų teisiniai atstovai ir jiems nereikia specialių įgaliojimų, kad būtų laikomi globėjais ar rūpintojais. Tai reiškia, kad sprendimo sukurti globos namus pakanka, kad globėjų šeima galėtų naudotis savo įgaliojimais. Daugiau informacijos pateikiama atsakyme į 10 klausimą.

Atsakymas į 14 klausimą („Vaikui atvykus į Vokietiją valdžios institucijos tikrina pateiktų gimimo liudijimų ir kitų su šeimos santykiais susijusių dokumentų teisėtumą, kad būtų užkirstas kelias vaikų grobimui ir prekybai vaikais, arba, trumpai tariant, siekiant įsitikinti, kad liudijimai ir dokumentai yra galiojantys. Ar Ukrainos valdžios institucijos šiuo metu gali patikrinti ir patvirtinti Ukrainoje išduotų dokumentų autentiškumą? Kartais vaikai atvyksta be dokumentų ir Vokietija turi išduoti naujus – preliminarinius – dokumentus. Ar Ukrainos valdžios institucijos gali tokius pakaitinius dokumentus patikrinti ir patvirtinti? Kokius reikalavimus Ukrainos valdžios institucijos taikytų ir ką jos tikrintų?“).

Pagal Ukrainos įstatymo dėl civilinės būklės aktų valstybinio registravimo 1 straipsnio pirmą dalį ir 2 straipsnio antrą dalį asmens gimimas ir jo kilmė, santuoka,

santuokos nutraukimas įstatymų numatytais atvejais, vardo ir (arba) pavardės keitimas ir mirtis registruojami valstybiniame registre.

Civilinės būklės aktų valstybinis registravimas atliekamas parengiant civilinės būklės aktų įrašus, kuriuose pateikiama asmens duomenų, kurie yra konfidencialūs ir neatskleistini, informacija (Įstatymo 9 straipsnio antra ir trečia dalys).

Įregistravus civilinės būklės aktą, institucijos, atsakingos už civilinės būklės aktų valstybinę registraciją, išduoda atitinkamą liudijimą.

Civilinės būklės aktų valstybinės registracijos liudijimams naudojamos pagal Ukrainos ministrų kabineto patvirtintus pavyzdžius ir jų specifikacijas, kurie yra nustatyti Įstatymo 18 straipsnio pirmoje dalyje, parengtos formos.

Pavyzdinės liudijimų formos patvirtintos 2010 m. liepos 10 d. Ukrainos ministrų kabineto nutarimu Nr. 1025 „Dėl civilinės būklės aktų įrašų pavyzdžių, civilinės būklės aktų valstybinės registracijos liudijimų specifikacijų ir pavyzdinių formų patvirtinimo“.

Visų pirma standartiniame gimimo liudijime pateikiama informacija apie vaiką ir jo tėvus, liudijimą išdavusios įstaigos, atsakingos už civilinės būklės aktų valstybinę registraciją, pavadinimas, vyriausiojo registracijos įstaigos pareigūno inicialai ir pavardė, taip pat šios įstaigos antspaudas.

Ukraina yra 1961 m. Konvencijos dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo šalis.

Ukrainos teisingumo ministerija yra viena iš institucijų pagal 2003 m. sausio 18 d. Ukrainos ministrų kabineto rezoliuciją Nr. 61 „Dėl įgaliojimų uždėti apostilę, numatyta Konvencijoje dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo“ įgaliotų uždėti apostilę konkrečiai ant teisminių institucijų ir teismų išduotų dokumentų, taip pat ant Ukrainos notarų parengtų dokumentų.

Atsižvelgiant į tai, jei ant dokumento uždėta apostilė, papildomo patvirtinimo ar patikrinimo nereikalaujama ir jis gali būti naudojamas bet kurioje kitoje valstybėje, kuri yra Konvencijos šalis.

Jokios kitos civilinės būklės aktų valstybinės registracijos dokumentų autentiškumo tikrinimo tvarkos nėra.

2015 m. lapkričio 4 d. Ukrainos ministrų kabineto nutarimu Nr. 890 dėl kai kurių klausimų, susijusių su elektroninės apostilės uždėjimo paslaugos įdiegimu, Ukrainoje sukurtas elektroninis apostilių registras (toliau – Registras) ir nustatyta, kad apostilė ant oficialių dokumentų uždėdama ir parengiama naudojant registro programinės įrangos priemones ir pateikiama elektroninio dokumento forma pagal Konvencijoje dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo nustatytą pavyzdį.

Registras tvarkomas naudojantis aparatinės ir programinės įrangos priemonėmis, kuriomis galima sukurti elektroninio dokumento forma pateikiamą apostilę, apsaugoti registre esančią informaciją nuo neteisėtų veiksmų, vykdyti registro įrašų paiešką ir teikti registre saugomą informaciją.

Visi turi teisę nemokamai gauti registre apie pritvirtintą apostilę saugomą informaciją (interneto svetainėje <https://apostille.minjust.gov.ua/>).

Uždėtos apostilės informacijos Registre galima ieškoti pagal jos registracijos numerį ir išdavimo datą. Registre atliekant su uždėta apostile susijusios informacijos paiešką kaip rezultatas pateikiamas uždėtos apostilės atvaizdas.

Šiuo metu visi civilinės būklės aktų valstybinės registracijos departamentai, veikiantys kontroliuojamoje Ukrainos teritorijoje, apostilei uždėti priima pirmiau minėtus

teisės aktų reikalavimus atitinkančiais laikomus dokumentus dėl civilinės būklės aktų valstybinio registravimo.

[Dar kartą pateiktas tas pats sakinys].

Su teismų sprendimais galima susipažinti valstybės informacinėje sistemoje „Bendras valstybinis teismų sprendimų registras“ adresu <https://reyestr.court.gov.ua>.

Visi gali patikrinti specialios formos notarinio dokumento, kurį sudaro notaro patvirtintas dokumentas, autentiškumą atvirosios prieigos svetainėje adresu <https://rnb.nais.gov.ua>.

Pagal 2022 m. vasario 28 d. Ukrainos ministrų kabineto nutarimo Nr. 164 „Kai kurie su notarais susiję klausimai, spęstini paskelbus karo padėtį“ (su pakeitimais) pirmo punkto 3 papunktį įgaliojimas (išskyrus įgaliojimą, kuriuo suteikiama teisė disponuoti nekilnojamuoju turtu, nebaigtos statybos objektu ar nuosavybės teisė į būsimą nekilnojamąjį turtą (toliau – nekilnojamasis turtas), teisė disponuoti lėšomis bankų sąskaitose ir kitose finansų įstaigose, taip pat transporto priemonėmis ilgesniam nei trijų mėnesių laikotarpiui, teisė valdyti ir perleisti vertybinius popierius, įmonių teises ir teisė naudotis asmeniniu banko seifu) patvirtinimas ir parašo ant prašymo išduoti leidimą vaikui laikinai išvykti į užsienį autentiškumas patvirtinamas nenaudojant specialių notarinių dokumentų blankų. Patvirtinimas pateikiamas ant tuščių popieriaus lapų, kuriuose nurodomi šie elektroniniai notaro duomenys: Ukrainos valstybės herbo atvaizdas, pavardė, vardas, patronimas (jei yra), valstybinio notaro biuro pavadinimas (valstybiniams notarams), notaro rajono pavadinimas (privatiems notarams), teisės verstis notarine veikla liudijimo numeris, darbo vietos adresas, telefono numeris ir el. pašto adresas. Kad patikrintų, ar ant tuščių popieriaus lapų pateiktas ir patvirtintas įgaliojimas galioja, atitinkamas asmuo pateikia turimą dokumento kopiją atitinkamam notarui, kuris privalo per dvi darbo dienas išduoti pažymą, kuria įgaliojimo patvirtinimas patvirtinamas arba atmetamas.

Atsakymai į papildomus klausimus

Dėl pirmojo klausimo

Pagal Ukrainos civilinio kodekso (toliau – Civilinis kodeksas) 242 straipsnį tėvai (įtėviai) yra savo mažamečių ir nepilnamečių vaikų teisiniai atstovai. Vaikui įgijus tam tikro veiksnio, tėvų turimas teisinių atstovų statusas nepanaikinamas. Tačiau tėvų atstovaujamojo įgaliojimo turinys ir apimtis priklauso nuo vaiko veiksnio apimtys, įskaitant tai, kiek vaikas suvokia galimas savo veiksmų ar neveikimo teises pasekmes.

Mažamečių vaikų interesams visiškai atstovauja tėvai, taip pat jų vardu ir saugodami jų interesus atlieka visus veiksmus, išskyrus nesunkius namų ruošos darbus ir veiksmus, kuriais siekiama įgyvendinti asmenines neturtines teises į intelektinės kūrybinės veiklos rezultatus (Civilinio kodekso 31 straipsnis), o nepilnamečiai pagal Civilinio kodekso 32 straipsnį didžiąją dalį veiksmų savo vardu atlieka patys.

Nepilnamečių asmenų tėvai nesudaro sandorių savo nepilnamečių vaikų vardu, bet duoda sutikimą, kad jie būtų sudaromi. Kitaip tariant, tokių sandorių viena šalis niekada nesudaro kitos šalies vardu.

Pavyzdžiui, pagal 2022 m. liepos 29 d. Ukrainos Nacionalinio banko valdybos nutarimu Nr. 162 patvirtintų Taisyklių sąskaitas tvarkančių mokėjimo paslaugų teikėjų paslaugų naudotojams dėl sąskaitų atidarymo ir uždarymo tvarkos 61 punktą bankas atidaro einamąją sąskaitą mažamečio vaiko vardu (vaiko iki 14 metų) jo teisinių atstovų – tėvų (įtėvių, globėjų-auklėtojų) ar globėjų – prašymu šių taisyklių V skyriaus 60 punkte nustatyta tvarka, jeigu mažamečio vaiko teisinis atstovas pateikia pasą ar kitą asmens tapatybės dokumentą, patvirtinantį teisinio atstovo tapatybę, ir dokumentus, kuriais remdamasis bankas gali nustatyti mažamečio vaiko tapatybę, pavyzdžiui, mažamečio vaiko gimimo liudijimą ar kitą dokumentą, patvirtinantį jo tapatybę.

Pagal nurodytų taisyklių 62 punktą bankas atidaro einamąją sąskaitą nepilnamečio (nuo 14 iki 18 metų), kuris šiame banke dar neturi sąskaitos, vardu šių taisyklių V skyriaus 60 punkte nustatyta tvarka.

Nepilnametis turi teisę savarankiškai disponuoti lėšomis, kurias jis deponavo savo vardu atidarytoje sąskaitoje, taip pat darbo užmokesčiu, stipendijomis ar kitomis į savo sąskaitą gautomis pajamomis.

Nepilnametis gali disponuoti lėšomis, kurias į jo einamąją sąskaitą įneša bet kuris kitas asmuo, gavęs globos institucijos ir tėvų (įtėvių) arba rūpintojų sutikimą.

Dėl antrojo klausimo

Pagal Ukrainos šeimos kodekso (toliau – Šeimos kodeksas) 160 straipsnį vaiko, kuriam dar nėra 10 metų, gyvenamąją vietą nustato tėvai.

Vaiko, kuriam sukanka 10 metų, gyvenamoji vieta nustatoma bendru tėvų ir paties vaiko sutarimu.

Jei tėvai gyvena atskirai, vaiko, kuriam sukanka 14 metų, gyvenamąją vietą nustato pats vaikas.

Be to, pagal Šeimos kodekso 171 straipsnį vaikas turi teisę būti išklaustytas tėvų, kitų šeimos narių ir pareigūnų asmeniškai su jais susijusiais klausimais ir šeimos klausimais.

Vaikas, kuris geba išreikšti savo nuomonę, turi būti išklaustytas sprendžiant tėvų ir kitų asmenų ginčą dėl jo auklėjimo ir gyvenamosios vietos, įskaitant ginčus, susijusius su tėvystės teisių atėmimu, tėvystės teisių grąžinimu ir ginčus dėl jo turto valdymo.

Teismas turi teisę priimti sprendimą, kuris nesutampa su vaiko nuomone, jei tai reikalinga siekiant apsaugoti vaiko interesus.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta anksčiau, taip pat svarbu pažymėti, kad būtina atskirti atsižvelgimą į vaiko nuomonę ir vaiko sutikimą. Pirmuoju atveju gali būti priimtas sprendimas, kuris skiriasi nuo vaiko nuomonės, o antruoju atveju sprendimas gali būti priimtas tik gavus vaiko sutikimą.

Nurodant privalomo vaiko sutikimo pavyzdį galima remtis Šeimos kodekso 160 straipsnio antros dalies nuostata, pagal kurią, kaip jau minėta, vaiko, kuriam sukanka 10 metų, gyvenamoji vieta nustatoma bendru tėvų ir paties vaiko sutarimu.

Kalbant apie procesinius aspektus, taip pat svarbu atsižvelgti į tai, kad kiekvienu konkrečiu atveju teismas, priimdamas atitinkamus sprendimus, atsižvelgia į visas bylos aplinkybes ir savo sisteminiuose santykiuose vadovaujasi teisinėmis nuostatomis.

Dėl trečiojo klausimo

Pagal nacionalinės teisės aktus moteris ir vyras palaikydami šeiminius santykius, gyvendami santuokoje ir šeimoje turi vienodas teises ir pareigas (Šeimos kodekso 7 straipsnio šešta dalis).

Be to, nuostatos, atspindinčios nurodytą tėvų lygybės vaiko atžvilgiu principą, yra nurodytos atsakyme į anksčiau pateiktą trečiąjį klausimą (*Atsakymas į 3 klausimą* („Tuo atveju, kai tėvų globa yra bendra – mūsų supratimu būtent taip paprastai būna Ukrainoje, nepriklausomai nuo tėvų santuokinės padėties, – ar yra sprendimų, kuriuos vienas iš tėvų gali priimti savarankiškai, arba veiksmų, kurių jis gali imtis savarankiškai (negavęs išankstinio kito iš tėvų sutikimo ar nesudaręs jam sąlygų pasinaudoti veto teise)? Ar galioja kito iš tėvų sutikimo prezumpcija?“)).

Taip pat atkreipiamas dėmesys į tai, kad vaiko auklėjimo šeimoje procesas apima daug klausimų, kuriuos sprendžia abu tėvai arba vienas iš jų su kito iš tėvų sutikimu arba numanomumu sutikimu. Taip pat daroma prielaida, kad tėvai siekia apsaugoti vaiko interesus.

Dėl ketvirtojo klausimo

Pagal Civilinio kodekso 242 straipsnį globėjas yra mažamečio vaiko arba asmens, kuris pripažintas neveiksniu, teisinis atstovas. Tačiau pagal Ukrainos teisės aktus senelei arba seneliui, suaugusiam broliui arba seseriai nesuteikiami teisinių atstovų įgaliojimai, nebent jie imasi atitinkamų veiksmų jų globai arba rūpybai nustatyti. Jei yra priežasčių manyti, kad tėvai (globėjai) galėtų piktnaudžiauti savo teisėmis ar pareigomis ir (arba) dėl to pažeisti vaiko teises, atkreipiamas dėmesys į galimybę kaip svarbų šeimos teisės principą taikyti teisės aktuose nustatytą vaiko interesų apsaugos mechanizmą.

Šeimos kodekso 258 straipsnyje reglamentuojamos senelių teisės, susijusios su anūkų apsauga, pagal kurias seneliai turi teisę ginti savo anūkus.

Seneliai turi teisę kreiptis į globos ir rūpybos instituciją arba teismą dėl savo mažamečių, nepilnamečių ir suaugusių anūkų, kurie negali dirbti, teisių ir interesų apsaugos šiuo atžvilgiu neturėdami specialių įgaliojimų.

Sesuo, brolis, pamotė arba patėvis turi teisę ginti savo mažamečius, nepilnamečius arba suaugusius, bet dirbti negalinčius brolius, seseris, posūnius ir podukras.

Sesuo, brolis, pamotė arba patėvis turi teisę kreiptis į globos ir rūpybos instituciją arba teismą dėl savo mažamečių, nepilnamečių ir suaugusių, bet dirbti negalinčių brolių, seserų, posūnių ir podukrų teisių ir interesų apsaugos šiuo atžvilgiu neturėdami specialių įgaliojimų (Civilinio kodekso 262 straipsnis).